

Monitor actieprogramma Tel mee met Taal 2016-2018

Tussenrapportage 2017

Module- Kennis, Netwerken en Communicatie
- Actielijn 5

Opdrachtgever: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Rotterdam, 6 November 2017

Monitor actieprogramma Tel mee met Taal 2016-2018

Tussenrapportage 2017

Module Kennis, Netwerken en Communicatie- Actielijn 5

Opdrachtgever: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Rotterdam, 6 November 2017

Inhoudsopgave

1	Introductie Tel mee met Taal	7
2	Beschrijving Kennis, Netwerken en Communicatie - Actielijn 5	11
3	Onderzoeksaanpak Kennis, Netwerken en Communicatie - Actielijn 5	13
3.1	Evaluatiekader	13
3.2	Onderzoeksvragen	14
3.3	Bronnen/ Methoden	14
4	Uitkomsten Kennis, Netwerken en Communicatie - Actielijn 5	15
5	Conclusie Kennis, Netwerken en Communicatie- Actielijn 5	19

1 Introductie Tel mee met Taal

Er zijn in Nederland grote groepen mensen die de Nederlandse taal onvoldoende beheersen, ofwel laaggeletterd zijn. Laaggeletterden hebben moeite zelfstandig te functioneren in de maatschappij of in het werk omdat ze problemen ervaren met lezen, schrijven, omgaan met cijfers en het gebruik van alledaagse technologie. Daardoor ondervinden ze bijvoorbeeld belemmeringen bij het schrijven van een sollicitatiebrief, het aanvragen van toeslagen of bij het lezen van bijsluiters van medicijnen.¹ Ongeveer één op de negen Nederlanders tussen de 16 en 65 jaar is laaggeletterd². Van deze groep is bijna 70% van Nederlandse afkomst.

Er zijn grofweg twee groepen die een beperking ervaren op het gebied van taal: het kan hier gaan om autochtone laaggeletterden (NT1; Nederlands als eerste taal), waarbij de achterliggende problematiek vaak geassocieerd is met een laag opleidingsniveau (en gecombineerd kan zijn met leerproblemen) en anderstaligen (NT2; Nederlands als tweede taal), waarbij de achterliggende problematiek vooral de gebrekkige beheersing van het Nederlands is.

In 2015 is op initiatief van de ministeries van OCW, SZW en VWS gestart met het actieprogramma **Tel mee met Taal 2016-2018** om een extra impuls te geven aan het bestrijden en voorkomen van laaggeletterdheid. Binnen het actieprogramma wordt laaggeletterdheid bij volwassenen aangepakt en, om laaggeletterdheid op latere leeftijd te voorkomen, wordt preventief ingezet op het voorkomen van taalachterstanden bij kinderen. Door de inzet op preventie van toekomstige laaggeletterdheid bij kinderen, worden zij vaardigere lezers als ze volwassen zijn en wordt de kans op overdracht van laaggeletterdheid naar volgende generaties verkleind. Om de effectiviteit van de ondersteuning te vergroten, zet het actieprogramma sterk in op het bevorderen van structurele samenwerking van partners op lokaal en regionaal niveau.

Het actieprogramma bouwt voort op eerdere inspanningen en investeringen van het kabinet op het gebied van taal. Zo vonden er bijvoorbeeld investeringen plaats in de voor- en vroegschoolse educatie ter voorkoming van taalachterstanden en is gewerkt aan het verbeteren van het taalbeheersingsniveau van leerlingen in het primair, voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs. Bijstandsgerechtigden worden gestimuleerd hun taalvaardigheid te versterken door de invoering van een taaleis. Gemeenten hebben daarnaast door de wetswijziging voor de volwasseneneducatie meer mogelijkheden om maatwerk te bieden aan laaggeletterde volwassenen. En in de nieuwe Bibliotheekwet vormen leesbevordering en de bestrijding van laaggeletterdheid een belangrijke invulling van de kernfuncties lezen en literatuur en informatie en educatie.³

Binnen het actieprogramma zijn effectieve bestaande programma's voortgezet en uitgebreid en nieuwe initiatieven ontwikkeld.

¹ Ministeries van OCW, SZW en VWS (2016). Kamerbrief 5 februari 2016: Digitale laaggeletterdheid en structurele aanpak in actieprogramma *Tel mee met Taal*.

² <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/volwasseneneducatie/inhoud/laaggeletterdheid>.

³ Ministeries van OCW, SZW en VWS (2015). Actieprogramma *Tel mee met Taal*.

Het programma bestaat uit vijf actielijnen⁴:

1. Lokale netwerkaanpak;
2. Stimuleren van taalakkoorden en taalscholing op de werkvloer;
3. Leesbevordering;
4. Innovatieve projecten (experimenten);
5. Kennis, Netwerken en Communicatie.

Binnen **actielijn 1** wordt met het in 2012 door Stichting Lezen & Schrijven ontwikkelde netwerkprogramma Taal voor het Leven gewerkt aan het ontwikkelen en versterken van regionale taalnetwerken om de aansluiting tussen het plaatselijk taalaanbod en de behoefte van de doelgroep beter aan te laten sluiten. Partijen in de regio worden ondersteund met landelijk ontwikkelde cursus- en wervingsmaterialen die aansluiten op de leervraag van laaggeletterden.

Actielijn 2 draagt bij aan de verduurzaming van opgezette regionale taalnetwerken door het inzetten op het afsluiten van regionale en lokale taalakkoorden in de arbeidsmarktregio's. Via de taalakkoorden maken gemeenten en andere partijen afspraken over het voorkomen van taalachterstanden en het bestrijden van laaggeletterdheid. Naast regionale taalakkoorden wordt er binnen deze actielijn ook gewerkt aan het stimuleren van het landelijke Taalakkoord Werkgevers. Doel van dit taalakkoord is dat werkgevers actief aan de slag gaan met het versterken van de taalvaardigheid van werknemers. Ter versterking van de effectiviteit van de regionale en lokale taalakkoorden en het Taalakkoord Werkgevers is er tot slot een stimuleringsbudget beschikbaar gesteld. Dit stelt partijen binnen een regionaal of lokaal taalakkoord in staat concrete op maat gemaakte trajecten aan te bieden aan laaggeletterden. Het biedt daarnaast werkgevers de mogelijkheid taalcursussen aan werknemers aan te bieden.

Voor een effectieve aanpak gaat het bestrijden van laaggeletterdheid hand in hand met het voorkómen van achterstanden en laaggeletterdheid. Het inzetten op lezen en voorlezen heeft immers een bewezen positief effect op taalvaardigheid.⁵ Binnen **Actielijn 3** zet Stichting Lezen daarom in samenwerking met de Koninklijke Bibliotheek in op leesbevordering van alle kinderen, middels het programma Kunst van Lezen. Dit is in 2008 door de partijen samen ontwikkeld. Met deze actielijn wordt gewerkt aan het doorbreken van de vicieuze cirkel van laaggeletterdheid binnen gezinnen.

Actielijn 4 legt de verbinding tussen taal en (nieuwe) onderwerpen waar taalvaardigheid een rol speelt, zodat moeilijk bereikbare groepen beter bereikt worden en er meer effect behaald kan worden. Diverse projecten, opgezet met regionale en lokale partijen, en gericht op preventie of curatie, geven inzicht in welke praktijken en randvoorwaarden het meest effectief zijn.

Actielijn 5 is ondersteunend aan de 4 eerdere actielijnen. Met landelijke kennisopbouw en kennisdeling, een landelijk taalnetwerk en samenwerking binnen het Rijk ondersteunt deze actielijn de regionale en lokale aanpak.

Een beperkte taalvaardigheid heeft negatieve persoonlijke gevolgen die doorwerken in maatschappij en economie. Door een gebrek aan zelfredzaamheid hebben mensen bijvoorbeeld moeite met het op orde krijgen en houden van hun financiën⁶. Maar ook een slechtere (ervaren) gezondheid⁷ en slechtere arbeidsmarktperspectieven⁸ behoren tot de gevolgen van gebrekkige zelfredzaamheid.

⁴ Ministeries van OCW, SZW en VWS (2015). Actieprogramma *Tel mee met Taal*.

⁵ Broekhof, K. en Nijhof-Broek, M. (2014). Meer voorlezen, beter in taal., Broekhof, K. (2014). Meer lezen, beter in taal.

⁶ ECBO i.s.m. ROA (2016). Over de relatie tussen laaggeletterdheid en armoede.

⁷ Nivel (2015). Laaggeletterdheid en Gezondheid. Stand van zaken.

⁸ ROA i.s.m Maastricht University (2016). De arbeidsmarktperspectieven van laaggeletterden in Nederland tot 2020.

De betrokken ministeries willen synergie creëren door diverse terreinen waar taal een rol speelt met elkaar te verbinden in het actieprogramma. De actielijnen in *Tel mee met Taal* richten zich waar mogelijk op die domeinen waar de grootste problemen rondom taalachterstanden en laaggeletterdheid spelen en waar nieuwe verbindingen tussen organisaties het meest kansrijk zijn. Dit zijn:

- **Het gezin.** Laaggeletterdheid gaat vaak van generatie op generatie. Door in te zetten op het gezin kan deze vicieuze cirkel doorbroken worden;
- **Arbeidsmarkt.** Een betere taalbeheersing versterkt iemands arbeidsmarktpositie. Men vindt sneller een baan en kan op een hoger niveau, en op een veiligere manier, werkzaamheden verrichten. Voor een werkgever versterken taalvaardige arbeidskrachten de positie van een bedrijf in de concurrerende economie omdat zij flexibeler zijn en duurzamer inzetbaar;
- **De gezondheid(-zorg).** Laaggeletterdheid beperkt mensen in het vinden en vervolgens toepassen van informatie over ziekte, gezondheid en gezond leven.

De 5 actielijnen dragen gezamenlijk bij aan het behalen van de hoofddoelstellingen van het actieprogramma⁹:

1. De aanpak van laaggeletterdheid is gericht op het verhogen van de zelfredzaamheid, participatie en/of ontwikkelingsmogelijkheden van mensen die hierin worden geremd vanwege beperkte taal-, reken-, en digitale vaardigheden.
2. In elke arbeidsmarktregio komt tussen gemeenten en lokale partners een duurzame samenwerking tot stand om de laaggeletterdheid te voorkomen en aan te pakken.
3. In de periode 2016-2018 verbeteren tenminste 45.000 Nederlanders hun taalbeheersing zodanig dat zij aantoonbaar beter scoren op taalbeheersing en maatschappelijke participatie, waaronder arbeidsdeelname.
4. In 2018 worden in totaal 1 miljoen jonge kinderen tot en met de basisschoolleeftijd bereikt met leesbevorderingsactiviteiten, zodat hun taalvaardigheid en leesplezier toenemen.

Deze tussenrapportage is onderdeel van een monitor en kijkt in hoeverre het actieprogramma op weg is om de geformuleerde doelstellingen te behalen. Aan het einde van het actieprogramma volgt een eindrapportage waarin besproken wordt of de doelstellingen van het actieprogramma zijn behaald.

De [hoofdvragen](#) van de monitor zijn als volgt:

1. Wat is het bereik en het effect van het actieprogramma *Tel mee met Taal* in zijn geheel en van de actielijnen afzonderlijk?
2. Zijn de hoofddoelstellingen en de beoogde resultaten zoals benoemd in het actieplan *Tel mee met Taal* bereikt in de periode 2016 tot en met 2018?

De voorliggende rapportage heeft specifiek betrekking op actielijn 5: Kennis, Netwerken en Communicatie. Voor de andere actielijnen zijn aparte rapportages beschikbaar. Ook is er een basisrapport waarin de hoofdlijn van de vijf actielijnen is opgenomen en ook een managementsamenvatting.

⁹ In de onderzoeksverantwoording in de bijlage hebben we een overzicht van alle doelstellingen per actielijn opgenomen.

2 Beschrijving Kennis, Netwerken en Communicatie - Actielijn 5

Actielijn 5 richt zich op communicatie, netwerken en kennisdeling. Deze actielijn is ondersteunend aan de andere 4 actielijnen in het nastreven van de gestelde doelen voor het actieprogramma *Tel mee met Taal*. De focus binnen deze actielijn ligt op kennisopbouw en kennisdeling, het opzetten van de landelijk taalnetwerk en het voeren van communicatiecampagnes.

Kennisdeling

Dit onderdeel richt zich op het opbouwen en delen van kennis over bewezen effectieve methoden om laaggeletterdheid en taalachterstanden aan te pakken. Het actieplan van *Tel mee met Taal* voor 2015 meldt dat dit onder andere gedaan gaat worden via de ontwikkeling van een gezamenlijke onderzoeksagenda van drie betrokken ministeries¹⁰, het verbinden van onderzoekers van landelijke en regionale partijen en het monitoren en evalueren van dit actieprogramma. Daarnaast wordt beleids- en wetenschappelijk onderzoek naar leesbevordering en laaggeletterdheid geïnitieerd en ondersteund.

Communicatie

In het communicatieplan *Tel mee met Taal 2017-2018*¹¹ staat beschreven dat hoewel de actielijnen van het programma sinds de start goed lopen, de naamsbekendheid en de acties die ertoe behoren, achterblijven. Een mogelijke reden hiervoor zou kunnen liggen in het feit dat partners geen gebruik hoeven te maken van de naam en het logo van *Tel mee met Taal* en zij activiteiten en successen delen vanuit hun eigen naam. Een andere mogelijke reden is dat *Tel mee met Taal* zelf naar een relatief kleine groep communiceert, bestaande uit voornamelijk de partners van het programma. Veel gemeenten zijn hierdoor onvoldoende op de hoogte van het actieprogramma en de middelen die er voor hen beschikbaar zijn.

Het verbeteren van de naamsbekendheid van het actieprogramma is dan ook een belangrijke ambitie van deze actielijn. De communicatiedoelstellingen zoals beschreven in het communicatieplan van *Tel mee met Taal* zijn:

- *De doelgroep heeft kennis van het actieprogramma, zijn doelstellingen, de relatie met andere beleidsterreinen, de eindproducten van het programma en toepassingsmogelijkheden hiervan.*
- *Doelgroepen staan positief tegenover het actieprogramma *Tel mee met Taal*, de werkwijze en het toepassen van de eindproducten in hun werk.*
- *Doelgroepen lezen de nieuwsupdates van het actieprogramma en passen de eindproducten toe in hun werk. Doelgroepen weten waar ze terecht kunnen met vragen over de (nieuwe) eindproducten van *Tel mee met Taal* in 2017 en 2018.*

Om te communiceren en lokale, regionale en landelijke partijen en organisaties met elkaar te verbinden, gebruikt *Tel mee met Taal* verschillende kanalen zoals de nieuwsbrief, haar portal, landelijke dagen en netwerkactiviteiten en het Steunpunt Basisvaardigheden.

¹⁰ Het gaat hier om de ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen; Sociale Zaken en Werkgelegenheid en het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

¹¹ Communicatieplan *Tel mee met Taal* 2017-2018.

Het Steunpunt Basisvaardigheden heeft een brede informatie- en helpdeskfunctie met betrekking tot het programma Tel mee met Taal en de regelingen die daaraan verbonden zijn. Daarnaast is het Steunpunt actief in kennisdeling en deskundigheidsbevordering. Het ondersteunt partijen als gemeenten, vrijwilligersorganisaties en aanbieders via een breed scala aan activiteiten: van workshops en trainingen tot het opleveren van modellen, en handreikingen en opleidingsmodules tot het organiseren en faciliteren van bijeenkomsten en congressen.

Taalnetwerk

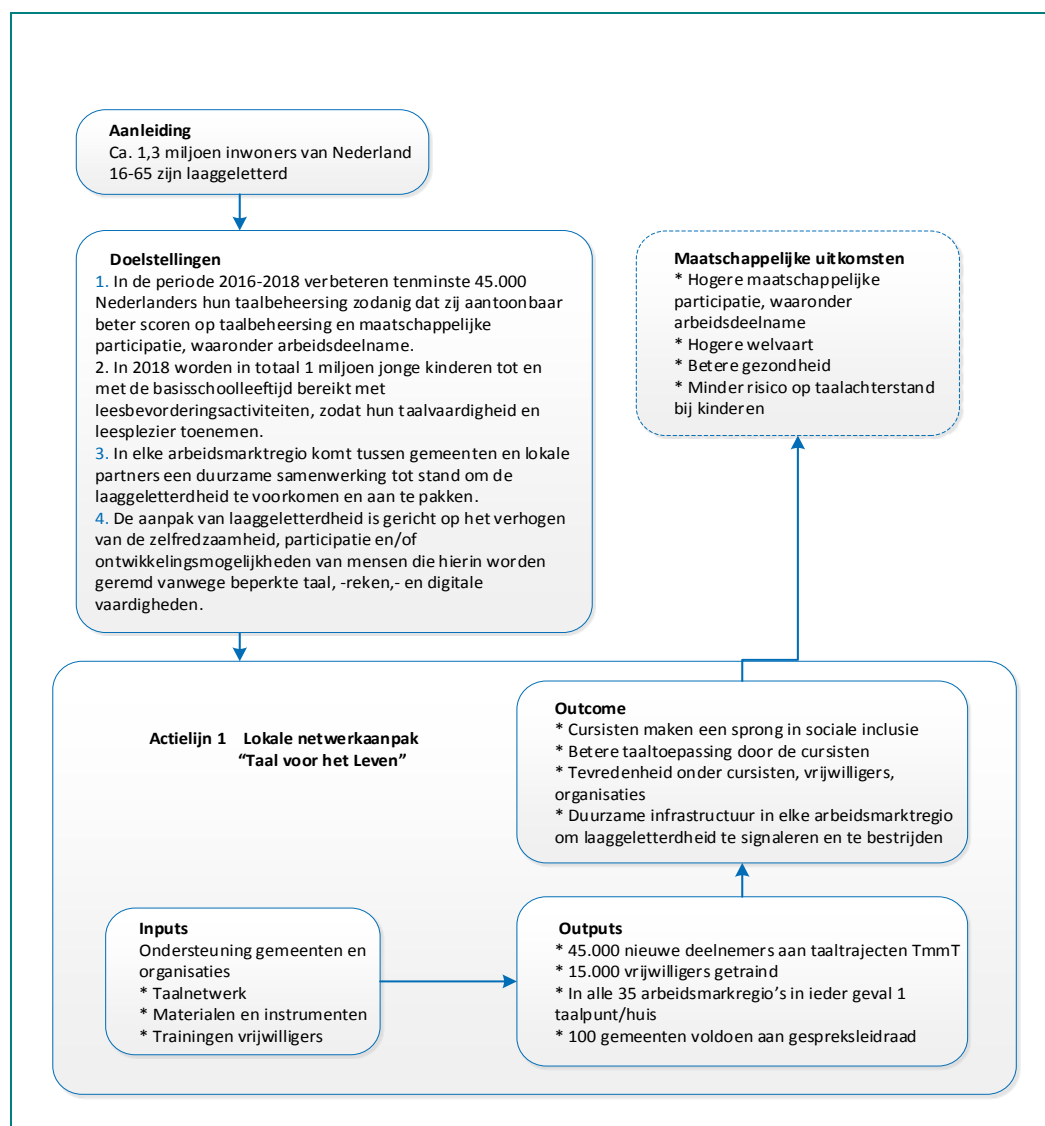
In de beschrijving van het actieprogramma Tel mee met Taal 2015 staat de opzet van een landelijk taalnetwerk benoemd, waarbinnen landelijke en lokale spelers in het domein van taalvaardigheid zich met elkaar kunnen verbinden. Het is de verwachting is dat een dergelijk netwerk regelmatig bij elkaar komt en bijdraagt aan het creëren van commitment en het delen van kennis en ervaringen ter versterking van de uitvoering. Ook zou zo de aansluiting tussen landelijke doelstellingen en de lokale aanpak worden versterkt.

3 Onderzoeksaanpak Kennis, Netwerken en Communicatie - Actielijn 5

3.1 Evaluatiekader

In deze evaluatie werken we vanuit een evaluatiekader. We toetsen of en hoe ingezette instrumenten (inputs) leiden tot de beoogde uitkomsten van de actielijn. De beoogde resultaten zijn soms op het niveau van directe opbrengsten (outputs) geformuleerd, bijvoorbeeld het aantal bezoekers van de website. Soms zij ze geformuleerd op het niveau van resultaten (outcome), bijvoorbeeld de tevredenheid van stakeholders met producten. De informatie over alle actielijnen zorgt voor inzicht in de mate waarin het behalen van de doelstellingen van het programma op schema ligt. In de figuur hieronder zijn de aanleiding en doelstellingen van Tel mee met Taal weergegeven en de gedefinieerde inputs, outputs en outcome van Actielijn 5. De meeste informatie voor de evaluatie van deze actielijn gaat over communicatiemiddelen. De doelen van het recente communicatieplan zijn derhalve opgenomen in het evaluatiekader.

Figuur 1 Evaluatiekader Actielijn 5

3.2 Onderzoeksvragen

Met dit kader in het achterhoofd beantwoorden we voor deze actie de volgende onderzoeksvragen:

Onderzoeksvraag
5.1- Hoe bekend is de beoogde doelgroep met het actieprogramma en de doelstellingen?
5.2- Wat is de bekendheid van de kennis, netwerk- en communicatie-instrumenten vanuit Actielijn 5?
5.3- Wat is het gebruik van de kennis, netwerk- en communicatie-instrumenten vanuit Actielijn 5?
5.4- Hoe tevreden is de beoogde doelgroep over de kennis, netwerk- en communicatie-instrumenten van <i>Tel mee met Taal</i> ?

3.3 Bronnen/ Methoden

Om tot een antwoord te komen maken we gebruik van verschillende databronnen:

- een survey afgenomen onder leden van het portal;
- website statistieken;
- enquêtes, afgenomen na bijeenkomsten georganiseerd door Steunpunt Basisvaardigheden;
- interviews (met één gemeente, één zorginstelling en één bibliotheek voor het verkrijgen van anekdotische informatie);
- overzicht van gestart onderzoek gefinancierd via het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek;

4 Uitkomsten Kennis, Netwerken en Communicatie - Actielijn 5

Actielijn 5 ondersteunt met name de andere vier actielijnen in het nastreven van de hoofdoelstellingen van het actieprogramma. Door middel van een landelijke kennis-, netwerk- en communicatieaanpak verkrijgen lokale partijen actuele kennis en informatie en kunnen zij van elkaar leren. Dit ondersteunt hen bij het effectief aan de slag gaan en blijven in de regio. In dit hoofdstuk staat omschreven in hoeverre het programma en haar doelstellingen bekend zijn, in hoeverre de activiteiten op het gebied van kennis-, netwerk- en communicatie bekend zijn (en gebruikt worden) en of partijen tevreden zijn.

Bekendheid van het actieprogramma Tel mee met Taal en zijn doelstellingen

Voor het maken van een afweging of een actieprogramma op koers loopt om gestelde doelen te gaan bereiken is het interessant te kijken naar de bekendheid van het programma en zijn doelstellingen. Immers, binnen een bekend programma dragen meer stakeholders bij aan het nastreven van de doelen.

In het kader van dit onderzoek heeft Ecorys, onder personen die de nieuwsbrief ontvangen, een enquête afgenomen. In totaal zijn 215 personen uiteindelijk meegenomen in de analyse. De meesten daarvan zijn werkzaam bij een bibliotheek (26%) of bij een onderwijsinstelling (20%). De anderen bij gemeenten, welzijnsinstellingen of taalaanbieders. Uit de analyse blijkt dat respondenten de stelling of zij bekend zijn met de inhoud van het actieprogramma Tel mee met Taal beoordelen met een score van 3,7 op een schaal van één (helemaal niet mee eens) tot vijf (helemaal mee eens).

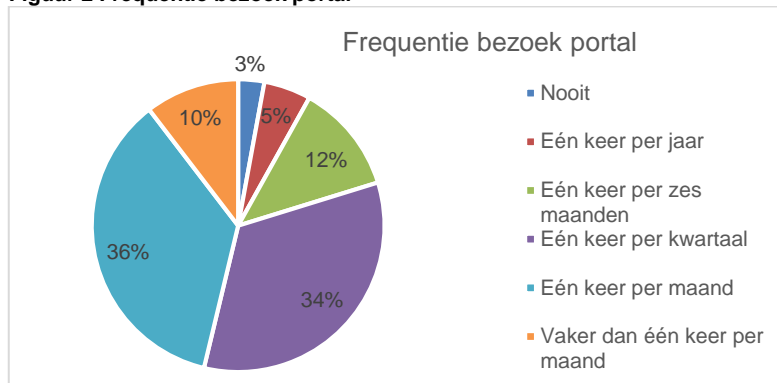
Een fractie hoger scoren zij op de vragen of ze bekend zijn met de kernboodschap van Tel mee met Taal (3,94) en de doelstelling van Tel mee met Taal (3,90). Omdat deze resultaten afkomstig zijn van personen die zich reeds hebben aangemeld voor de nieuwsbrief en dus met het programma Tel mee met Taal in aanraking zijn gekomen, geven de cijfers naar verwachting een overschatting van de bekendheid van het programma onder de totale stakeholders.

Bekendheid met- en gebruik van de kennis-, netwerk- en communicatie-instrumenten vanuit Actielijn 5

In de interviews met een gemeente, een zorginstelling en een bibliotheek is gevraagd naar de bekendheid met de middelen van Tel mee met Taal. Hieruit kwam naar voren dat de geïnterviewden met name bekend zijn met- en gebruik maken van de nieuwsbrief en de portal en bij vragen met regelmaat telefonisch contact opnemen met Steunpunt Basisvaardigheden. Af en toe wordt er een bijeenkomst bezocht.

In de survey is aan de respondenten tevens gevraagd naar hun bekendheid met de kennis-, netwerk- en communicatie-instrumenten vanuit Tel mee met Taal. 86% geeft aan dat zij bekend zijn met de portal van Tel mee met Taal. Uit deze groep bezoekt 36% de portal één keer per maand, 3% kent de portal wel, maar bezoekt het nooit.

Figuur 2 Frequentie bezoek portal

Uit registratiegegevens blijkt dat vanaf juli 2016 tot en maart 2017 een forse stijging van het totale aantal bezoeken heeft plaatsgevonden, van een kleine vierduizend naar achtduizend. Over het laatst gemeten kwartaal (april – juni 2017) vindt een lichte daling van bezoekersaantallen plaats (naar ongeveer 7.500).

Verder blijkt dat de webpagina voor subsidieaanvragen het meeste wordt bezocht. Uit de survey komt naar voren dat het nieuws en de homepage het vaakst worden bekeken door respectievelijk 74% en 54% van de bezoekers. Als voornaamste redenen om de portal te bezoeken gaven de respondenten aan dat ze op de hoogte willen blijven van de actualiteiten op het gebied van de aanpak van laaggeletterdheid en omdat ze zoeken naar algemene informatie over het actieprogramma *Tel mee met Taal*. Het raadplegen van promotiemateriaal werd het minst vaak als reden benoemd.

Het grootste deel van de respondenten (71%) is niet bekend met het twitteraccount van *Tel mee met Taal*. Van de groep die daarmee wel bekend was (29% van de respondenten), heeft ongeveer een vijfde weleens gebruik gemaakt van de hashtag #telmeemettaal. In de enquête is echter niet onderzocht in hoeverre respondenten actief zijn op social media en gebruik maken van Twitter.

Het aantal abonnees op de nieuwsbrief blijft achter bij aantal bezoekers op de portal. In juni 2017 waren er 629 abonnees. Uit de survey blijkt dat 69% van degenen die bekend zijn met de nieuwsbrief deze vaak of altijd lezen en dat ze over de inhoud overwegend tevreden zijn.

De deelnemers aan de survey is gevraagd of zij weleens de congressen van *Tel mee met Taal* bezoeken. Bijna de helft van hen (44%) heeft dit nog nooit gedaan, 37% zelden of soms, 15% vaak en 5% bezoekt alle congressen.

Tevredenheid over de kennis-, netwerk- en communicatie instrumenten vanuit Actielijn 5

Uit de survey blijkt dat de respondenten de portal behoorlijk gebruiksvriendelijk vinden en de basismaterialen (onder tab “aan de slag” op www.telmeemettaal.nl) nuttig vinden. Ze geven verder aan dat ze de meeste informatie die ze nodig hebben op de portal kunnen vinden.

Er is met name behoefte aan nog (meer) informatie op de portal over regelgeving omtrent het programma en over behaalde resultaten. Verder zou ook een kritische blik hierop gewaardeerd worden.

Qua gebruiksvriendelijkheid zou er met name gewerkt kunnen worden aan het overzichtelijker en logischer inrichten van de portal, zodat informatie en materiaal sneller vindbaar is.

Sinds de start van *Tel mee met Taal* zijn er vier *Tel mee met Taal* congressen gehouden: in juni en december 2015 en in juni en december 2016. Gevraagd naar hun mening over de bijeenkomsten, gaven deelnemers aan dat de congressen over het algemeen voldoen aan de verwachtingen.

Uit de interviews is gebleken dat de communicatiemiddelen van het programma *Tel mee met Taal* bruikbaar zijn voor het uitwisselen van kennis, ervaringen en good practices, zowel binnen de bibliotheek als daarbuiten. De rol van communicatiemiddelen voor de versterking van samenwerking met andere partijen wordt echter minder herkend, met uitzondering van de netwerkbijeenkomsten. Wel wordt aangegeven dat de communicatie over het programma of over het verbeteren van taalvaardigheid met name geschikt is voor bibliotheken. Richting gemeenten zou het aanbod iets aangepast kunnen worden. Het gaat dan bijvoorbeeld om het leggen van de link tussen taal en thema's als werk en inkomen, participatie, deelname, gezondheid en huisvesting.

De survey deelnemers vinden dat de nieuwsbrief, website, het landelijk congres en de basismaterialen helpen om kennis en ervaringen en good practices uit te wisselen. Iets minder uitgesproken positief oordelen ze over de inzet van sociale media. Daarnaast vinden ze over het algemeen ook dat de middelen van *Tel mee met Taal* helpen voorzien in de behoefte aan meer samenwerking tussen partijen in het structureel voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid. De website en de maandelijkse nieuwsbrief voorzien ook in de behoefte aan cijfermateriaal over het nut van investeren in laaggeletterdheid.

Onderzoek naar leesbevordering en laaggeletterdheid

Naast communicatie wordt binnen deze actielijn actief ingezet op het ontwikkelen en delen van kennis. Dit gebeurt onder andere door het initiëren en ondersteunen van beleids- en wetenschappelijk onderzoek naar leesbevordering en laaggeletterdheid. Hierbinnen wordt aandacht besteed aan de link met verschillende domeinen en het verband tussen curatie en preventie. Na een consultatie van betrokken partijen zijn voor onderzoek binnen *Tel mee met Taal* drie thema's benoemd waarop verder onderzoek gewenst is¹²:

- Thema 1: een doelgroepen- en behoefteanalyse;
- Thema 2: leesaversie onder laagtaalvaardige jongeren en succesvolle interventies;
- Thema 3: deskundigheidsbevordering van professionals en vrijwilligers.

Binnen elk thema is in het voorjaar van 2017 één onderzoek gestart. Bij het onderzoek *De laaggeletterde centraal* (thema 1) is het doel om meer zicht te krijgen op de problemen die laaggeletterden ervaren in hun dagelijks leven, welke behoeften aan ondersteuning zij hebben en wat hun drijfveren zijn om een leescursus te volgen. Thema 2, *Ontwikkeling keuzewijzer leesbevordering op maat* heeft als doel om een wijzer te ontwerpen die leraren en leerlingen ondersteunt bij de keuze voor een passende interventie 'op maat' om de leesmotivatie te bevorderen. Het laatste thema wordt onderzocht middels het onderzoek.

Deskundigheidsbevordering ter bestrijding van laaggeletterdheid. Dit onderzoek heeft als doel om inzicht te bieden in de verbetermogelijkheden in samenwerkingsvormen en taakverdelingen tussen vrijwilligers en beroepskrachten. Ook is het gericht op het bieden van handvatten aan gewenste deskundigheidsbevordering van zowel vrijwilligers als beroepskrachten. Van de genoemde studies zijn nog geen (voorlopige) resultaten bekend.

¹² *Tel mee met Taal*. Nationaal Orgaan Onderwijsonderzoek. www.nro.nl/onderzoeksprojecten/tel-mee-met-taal/

5 Conclusie Kennis, Netwerken en Communicatie- Actielijn 5

Voor het actieprogramma *Tel mee met Taal* zijn de volgende doelen opgesteld:

1. De aanpak van laaggeletterdheid is gericht op het verhogen van de zelfredzaamheid, participatie en/of ontwikkelingsmogelijkheden van mensen die hierin worden geremd vanwege beperkte taal-, reken-, en digitale vaardigheden.
2. In elke arbeidsmarktregio komt een duurzame samenwerking tot stand tussen gemeenten en lokale partners om de laaggeletterdheid te voorkomen en aan te pakken.
3. In de periode 2016-2018 verbeteren tenminste 45.000 Nederlanders hun taalbeheersing zodanig dat zij aantoonbaar beter scoren op taalbeheersing en maatschappelijke participatie, waaronder arbeidsdeelname.
4. In 2018 worden in totaal 1 miljoen jonge kinderen tot en met de basisschooleleeftijd bereikt met leesbevorderingsactiviteiten, zodat hun taalvaardigheid en leesplezier toenemen.

Binnen het actieprogramma *Tel mee met Taal* is de actielijn Kennis, Netwerken en Communicatie één van de actielijnen die bijdraagt aan het behalen van de opgestelde hoofddoelstellingen¹³: In deze module hebben we gekeken naar het bereik van de actielijn. Deze actielijn draagt indirect bij aan het behalen van alle doelstellingen door in te zetten op het bevorderen van bewustwording, kennis en het netwerk van de doelgroep van het actieprogramma *Tel mee met Taal*. De doelstelling is dat hierdoor de kennis, houding en gedrag van doelgroepen ten opzichte van *Tel mee met Taal* te verbeteren.

Bibliotheken, gemeenten, welzijnsorganisaties en taalaanbieders (de doelgroep) geeft aan bekend te zijn met het programma *Tel mee met Taal* en de doelstellingen. Deze partijen zijn op dit moment met name bekend met- en maken gebruik van de nieuwsbrief en de portal en ze nemen bij vragen met regelmaat telefonisch contact op met het Steunpunt Basisvaardigheden. Af en toe bezoeken ze een netwerkbijeenkomst. Het grootste deel van de ondervraagden is niet op de hoogte van de activiteiten van *Tel mee met Taal* op social media.

Sinds medio 2016 is het gebruik van de portal toegenomen: dit steeg van bijna 4.000 tot meer dan 8.000 bezoeken in het eerste kwartaal in 2017. Het tweede kwartaal van 2017 laat een lichte daling naar ongeveer 7.500 bezoeken zien.

De meeste bezoekers gebruiken de portal voor het vergaren van subsidie-informatie, het lezen van nieuwsberichten, om op de hoogte te blijven van actualiteiten en voor het zoeken van algemene informatie over het actieprogramma *Tel mee met Taal*. Gebruikers zien graag meer informatie over regelgeving omtrent het programma. Daarnaast is er ook interesse in informatie over de resultaten van dit programma en een kritische blik hierop. Qua gebruiksvriendelijkheid zou er met name gewerkt kunnen worden aan het overzichtelijker en logischer inrichten van de portal zodat informatie en materialen sneller vindbaar zijn.

Het aantal abonnees op de nieuwsbrief liep de eerste maanden van 2017 op tot 629 abonnees (juni). Over de inhoud van de nieuwsbrief zijn respondenten overwegend tevreden.

De respondenten geven aan dat de communicatiemiddelen van *Tel mee met Taal* bruikbaar zijn voor het uitwisselen van kennis en ervaringen en voor good practices, zowel binnen de bibliotheek als daarbuiten. Tevens vindt men dat de middelen van *Tel mee met Taal* helpen voorzien in de

¹³ In de onderzoeksverantwoording in de bijlage hebben we een overzicht van alle doelstellingen per actielijn opgenomen.

behoefte aan meer samenwerking tussen partijen in het structureel voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid. De geboden communicatiemiddelen sluiten beter aan bij de behoeften van bibliotheken dan bij die van gemeenten en andere partijen. Voor hen zou de link tussen taal en specifieke thema's wat nadrukkelijker gelegd kunnen worden.

Naast communicatiemiddelen en netwerkactiviteiten vindt een onderzoeksprogramma met drie onderzoeken plaats om de doelgroep te voeden met informatie over taalachterstanden, leesbevordering en laaggeletterdheid. Het eerste onderzoek richt zich op de problemen die laaggeletterden ervaren in hun dagelijks leven, hun behoeften aan ondersteuning en hun drijfveren om een leescursus te volgen. In het tweede onderzoek staat het ontwerpen van een keuzewijzer centraal. Deze moet leraren en leerlingen ondersteunen bij de keuze voor een passende interventie 'op maat' om de leesmotivatie te bevorderen. Het doel van het derde onderzoek is het bieden van inzicht in de verbetermogelijkheden voor samenwerkingsvormen en voor taakverdelingen tussen vrijwilligers en beroepskrachten en om handvatten te bieden aan gewenste deskundigheidsbevordering van zowel vrijwilligers als beroepskrachten.

De directe bijdrage van deze actielijn aan de doelstellingen voor het actieprogramma is minder evident dan bij andere actielijnen. Overigens geldt daarbij dat de kennis uit de onderzoeksprojecten en de uitkomsten van de projecten uit actielijn 4 nog beschikbaar moeten komen. Wanneer we alle tot nu toe beschikbare informatie in overweging nemen, concluderen we dat niet alle communicatiemiddelen die nu reeds beschikbaar zijn, evenveel worden gebruikt. Wel zijn de personen die met communicatiemiddelen vanuit *Tel mee met Taal* in aanraking komen hierover overwegend positief.

Over Ecorys

Ecorys is een toonaangevend internationaal onderzoeks- en adviesbureau dat zich richt op de belangrijkste maatschappelijke uitdagingen. Door middel van uitstekend, op onderzoek gebaseerd advies, helpen wij publieke en private klanten bij het maken en uitvoeren van gefundeerde beslissingen die leiden tot een betere samenleving. Wij helpen opdrachtgevers met grondige analyses, inspirerende ideeën en praktische oplossingen voor complexe markt-, beleids- en managementvraagstukken.

Onze bedrijfsgeschiedenis begon in 1929, toen een aantal Nederlandse zakenlieden van wat nu beter bekend is als de Erasmus Universiteit, het Nederlands Economisch Instituut (NEI) oprichtten. Het doel van dit gerenommeerde instituut was om een brug te slaan tussen het bedrijfsleven en de wereld van economisch onderzoek. Het NEI is in 2000 uitgegroeid tot Ecorys.

Door de jaren heen heeft Ecorys zich verspreid over de wereld met kantoren in Europa, Afrika, het Midden-Oosten en Azië. Wij werven personeel met verschillende culturele achtergronden en expertises, omdat wij ervan overtuigd zijn dat mensen met uiteenlopende eigenschappen een meerwaarde kunnen bieden voor ons bedrijf en onze klanten.

Ecorys excelleert in zes werkgebieden:

- transport en mobiliteit;
- economie en innovatie;
- energie, water en klimaat;
- regionale ontwikkeling;
- overheidsfinanciën;
- gezondheid en onderwijs.

Ecorys biedt een duidelijk aanbod aan producten en diensten:

- voorbereiding en formulering van beleid;
- programmamanagement;
- communicatie;
- capaciteitsopbouw (overheden);
- monitoring en evaluatie.

Wij hechten waarde aan onze onafhankelijkheid, onze integriteit en onze partners. Ecorys geeft om het milieu en heeft een actief maatschappelijk verantwoord ondernemingsbeleid, gericht op meerwaarde voor de samenleving en de markt. Ecorys is in het bezit van een ISO14001-certificaat dat wordt ondersteund door al onze medewerkers.

Manon Janssen,
Chief Executive Officer & Chair of the Board of Management

Over het Verwey-Jonker Instituut

Het Verwey-Jonker Instituut is een onafhankelijk onderzoeksbureau. Met onze expertise en onderzoek naar actuele vraagstukken geven we op het gehele sociaal-maatschappelijk terrein richting aan beleidsontwikkeling en uitvoering. Met ons werk willen we een bijdrage leveren aan een krachtige samenleving met oog voor iedereen. Onze onderzoekers doen hun werk integer en gedreven, zonder winstoogmerk. Het zijn inhoudelijk sterke wetenschappers met oog voor actuele sociale dilemma's. Ze zijn scherp op nieuwe ontwikkelingen en beheersen een verscheidenheid aan kwalitatieve en kwantitatieve onderzoeksmethoden. Opdrachtgevers gebruiken de resultaten van ons werk om richting te geven aan hun beleidsontwikkeling en ter ondersteuning van hun praktijk. De resultaten van ons onderzoek worden actief en kosteloos beschikbaar gesteld aan derden, zodat ze ten volle kunnen bijdragen aan de verbetering van de samenleving.

Ons onderzoek gebeurt op verzoek van lokale, provinciale, landelijke of internationale opdrachtgevers. Onze belangrijkste opdrachtgevers zijn de ministeries van SZW, Veiligheid en Justitie, VWS, BZK, OCW en Infrastructuur en Milieu en provincies, gemeenten, maatschappelijke ondernemers, sociale partners en (groepen) burgers zoals patiëntenorganisaties. Voor hen voeren we in opdracht onderzoek uit, soms via eigen methodieken (zoals PaJA!). Daarnaast hebben we de regie over verschillende programma's, zoals Kennisplatform Integratie & Samenleving, Kenniswerkplaats Transformatie Jeugd Amsterdam (KeTJA) en Zorgin2030.nl.

Kernwoorden in het onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut zijn actueel, wetenschappelijk en maatschappelijk belang. In ons onderzoek komen meestal drie perspectieven samen, van burgers, instellingen en overheden. Ons onderzoek naar sociale problemen en kansen speelt zich af in meerdere domeinen van de samenleving. Ons onderzoek hebben we ingedeeld in 15 thema's: armoede, buurten, decentralisaties, diversiteit, jeugd, onderwijs, opvoeding, ouderen, participatie, seksueel en huiselijk geweld, sport, veiligheid, werk en inkomen, Wmo en zorg. We streven naar cumulatie van kennis en zorgen dat ons empirisch onderzoek altijd richtinggevend is voor de ontvanger. Onze focus ligt op de sociaal-maatschappelijke facetten van beleidsterreinen. Daarbij opereren we vaak op de raakvlakken tussen die gebieden. De programmatische opzet zorgt er voor dat het onderzoek met substantie aansluit bij actuele beleidsvragen en praktijkbehoeften.

Het Verwey-Jonker Instituut stelt hoge eisen aan de kwaliteit van het onderzoek. Met onze ISO-certificering kunt u erop rekenen dat opdrachten goed, op tijd en volgens actuele kwaliteitsnormen worden uitgevoerd. Bij het Verwey-Jonker Instituut werken ongeveer veertig wetenschappelijk medewerkers met een ondersteunende staf. Het instituut staat onder leiding van de voorzitter van de raad van bestuur dr. Majone Steketee.

Postbus 4175
3006 AD Rotterdam
Nederland

Watermanweg 44
3067 GG Rotterdam
Nederland

T 010 453 88 00
F 010 453 07 68
E netherlands@ecorys.com
K.v.K. nr. 24316726

W www.ecorys.nl

Sound analysis, inspiring ideas